

การศึกษารวบรวมวิธีการรักษากรณีศึกษาในสมัยโบราณที่เกี่ยวข้องกับ

ทฤษฎีความเศร้ากังวลทำลายปอด

The Research And The Management Treatment Methods From The Ancient Case Record About The Theory Of Melancholy Impairing Lung

Zhenlin Yang

คณะการแพทย์แผนจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Email : yangzhenlin85@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลการรักษาอาการหรือโรคที่มีสาเหตุตามทฤษฎี “อารมณ์เศร้ากังวลทำลายปอด” ของทางการแพทย์แผนจีน โดยใช้วิธีการสืบค้นรวบรวมข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศ หนังสือบันทึกกรณีศึกษาในสมัยโบราณ คำสอนแพทย์แผนจีน และคัมภีร์โบราณทางการแพทย์แผนจีน สรุปรวบรวมวิธีการใช้ยาในการรักษาอาการหรือโรคที่มีสาเหตุตามแนวทางทฤษฎี “ความเศร้ากังวลทำลายปอด” ผลการศึกษาพบว่า ยาบำรุงปอดและม้าม และยาที่ผ่านเส้นลมปราณไตกับตับ ยาที่มีฤทธิ์อุ่น และยาที่มีรสหวานขม มีความถี่การใช้สูงที่สุด ส่วนยาฤทธิ์ร้อนมีความถี่ในการใช้ต่ำที่สุด โดยยาดังกฤษ หวงฉี และโสมคนซึ่งเป็นยาที่มีฤทธิ์บำรุงซึ่งและเลือดเป็นตัวยามีความถี่การใช้สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าหลักการใช้ยาในการรักษาอาการหรือโรคที่มีสาเหตุตามทฤษฎี “อารมณ์เศร้ากังวลทำลายปอด” ใช้หลักการ “รักษาปอดต้องปรับที่ม้าม” การใช้ยาอยู่บนพื้นฐานของการบำรุงซึ่ง เสริมม้ามเพิ่มพลังปอดปรับการไหลเวียนของซึ่ง บำรุงซึ่งเลือด และระบายร้อน สลายเสมหะที่เกาะติดเป็นหลัก ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการรักษาอาการหรือโรคทางคลินิกที่เกิดจากสาเหตุดังกล่าวได้

คำสำคัญ : การแพทย์แผนจีน ความเศร้ากังวล ปอด

Abstract

The objective of this research is to study the collection of information on the treatment of symptoms or diseases that are theoretical causes. "Sad emotions, worrying, destroying the lungs" of Chinese medicine. By using search methods to collect information from information sources, Ancient case study notes Chinese medicine teachings and ancient Chinese medicine Summarize the method of using drugs to treat symptoms or diseases that are the theoretical causes. "Sadness, worry, destruction of the lungs" The study found that Lung and spleen tonic And medications that pass through the kidney meridian and liver Warm-up medicine And medicine that has a bitter sweet taste With the highest usage frequency The hot potion drug has the lowest frequency of use by the Danggui, Huang Qi and Ginseng , which are the most effective drugs for qi and blood. Shows that the principles of drug use in the treatment of symptoms or diseases that are theoretical causes "Sad emotions, worrying, destroying the lungs" Use the principle of "Keeping the lungs to be

adjusted at the spleen". Spleen supplement increases lung power, adjusts circulation of qi Nourish qi, blood and ventilate heat, break up the main phlegm that sticks The results can be used as a guideline for treatment of clinical symptoms or diseases caused by such causes.

Keywords : Traditional Chinese Medicine, Melancholy, lung

บทนำ

ปัจจุบันการเกิดโรคที่เกิดจากผลกระทบทางอารมณ์ มีอัตราการเกิดสูงขึ้น (Hao Zhi, 2009: 60) ความเครียด ความเศร้า กังวล เป็นสาเหตุการเกิดโรคอย่างหนึ่งในทางการแพทย์แผนจีน ทฤษฎี “ความเศร้ากังวลทำลายปอด” เป็นหนึ่งในสาเหตุการเกิดโรคที่ถูกจดบันทึกไว้ในคัมภีร์โบราณทางการแพทย์แผนจีน โดยเชื่อว่า ความเศร้าเสียใจ ความวิตกกังวลเป็นสาเหตุการเกิดโรคที่ทำให้การทำงานของอวัยวะปอดผิดปกติ จะแสดงอาการผิดปกติที่ปอด รวมถึงอวัยวะอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับปอดได้ การใช้จ่ายเงินในการรักษาอาการหรือโรคที่เกิดจากสาเหตุดังกล่าวมีการจดบันทึกไว้ตั้งแต่ในสมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน บทความนี้จึงได้สรุปผลการศึกษารวบรวมข้อมูลการใช้ยาในการรักษา เพื่อเป็นแนวทางในการใช้จ่ายเงินรักษาอาการหรือโรคดังกล่าวทางคลินิกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลและสรุปวิธีการรักษาอาการหรือโรคที่มีสาเหตุตามทฤษฎี “อารมณ์เศร้ากังวลทำลายปอด” ของทางการแพทย์แผนจีนด้วยยาจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการสืบค้นรวบรวมข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศ หนังสือบันทึกกรณีศึกษาในสมัยโบราณ คำสอนแพทย์แผนจีน และคัมภีร์โบราณทางการแพทย์แผนจีน บันทึกข้อมูลการรักษาลงในแบบบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบแจกแจงความถี่ และร้อยละ และนำผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัย

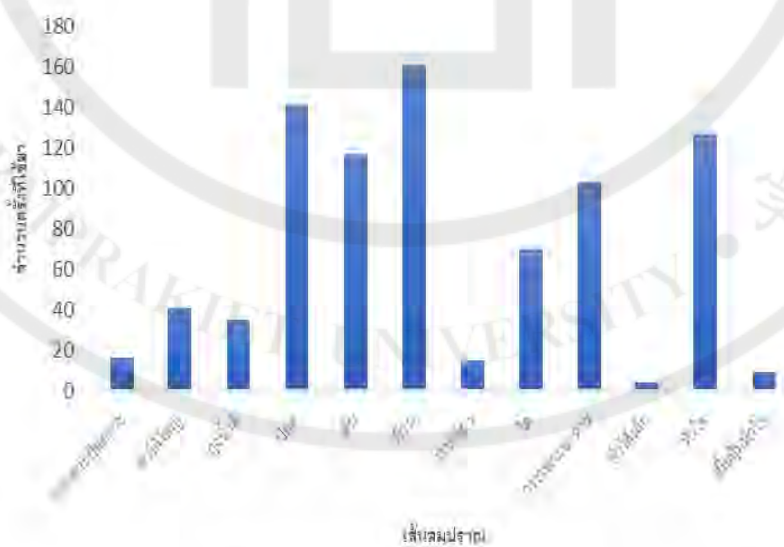
จากการศึกษารวบรวมข้อมูล พบว่ามีคัมภีร์โบราณและหนังสือที่บันทึกการรักษาอาการหรือโรคที่เกิดจากความเศร้ากังวลทำลายปอด จำนวน 15 เล่ม เป็นหนังสือที่อยู่ในช่วงราชวงศ์หมิงซิง บันทึกอาการหรือโรคที่แตกต่างกัน เช่น ไข้ตัวร้อน หอบหืด อาเจียนเป็นเลือด ปัสสาวะเป็นเลือด เป็นต้น แต่สาเหตุการเกิดโรค คือ ความเศร้ากังวลทำลายปอด เหมือนกัน

ตารางที่ 1 แหล่งข้อมูลที่ค้นพบที่มีการรักษาอาการหรือโรคที่เกิดจากอารมณ์เศร้ากังวลทำลายปอด

ลำดับ	แหล่งข้อมูล	ช่วงยุคสมัย	ชื่อโรค
1	หนังสือบันทึกกรณีศึกษาชวีหมิงอีเลี่ยนอัน	ราชวงศ์ซิง เว่ยจื่อซิว	ไข้ตัวร้อน
2	หนังสือบันทึกกรณีศึกษาหลินเจิ้งจื่อหนานอีอัน	ราชวงศ์ซิง เย่เทียนชือ	หอบหืด
3	หนังสือบันทึกกรณีศึกษาชวีหมิงอีเลี่ยนอัน	ราชวงศ์ซิง เว่ยจื่อซิว	อาเจียนเป็นเลือด

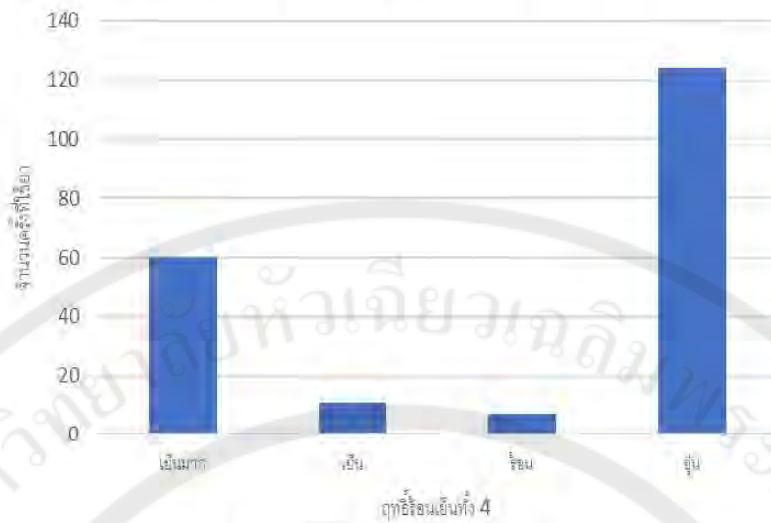
4	หนังสือตำราฟางอ้วนตำราเฉิง เนียวเส่ว	ราชวงศ์หมิง ฉินซางยี่	ปัสสาวะเป็นเลือด
5	หนังสือกุจินอ้วนอัน	ราชวงศ์ซิง หยวีเจิ้น	ปวดเอว
6	หนังสือบันทึกกรณีศึกษาชวีหมิงอีเลี่ยน	ราชวงศ์ซิง เว่ยจื่อซิว	โรคเครียด
7	หนังสือกรณีศึกษาของแพทย์ผู้มีชื่อเสียง	ราชวงศ์หมิง เจียงก้วน	ไม่มีแรง
8	บันทึกกรณีศึกษาเส้าเยจวง	ราชวงศ์ซิง เซวเส่ว	เสี่ยงหาย
9	บันทึกตำรายาของฉวีพีในวัยชราแล่ม จริง	ราชวงศ์ซิง เย่เทียนซื่อ	ปวดท้อง
10	หนังสือบันทึกกรณีศึกษาชวีหมิงอีเลี่ยน	ราชวงศ์ซิง เว่ยจื่อซิว	คุ้มคลั่ง
11	หนังสือกรณีศึกษาชู่ฝู	ราชวงศ์ซิง เจ็งจ้งกวาง	ไอ
12	หนังสือบันทึกกรณีศึกษาของหยวีจู่ทง	ราชวงศ์ซิง หยวีจู่ทง	คลื่นไส้ อาเจียน
13	หนังสือบันทึกกรณีศึกษาของหยวีจู่ทง	ราชวงศ์ซิง หยวีจู่ทง	เนื้องอก
14	บันทึกกรณีศึกษาชวีหมิงอีเลี่ยน	ราชวงศ์หมิง เจียงก้วน	ปวดข้อ
15	หนังสือบันทึกกรณีศึกษาทางคลินิกของ หวังชู่เกา	ราชวงศ์ซิง หวังชู่เกา	ควบคุมการหลังอสุจิ ไม่ได้
16	หนังสือบันทึกกรณีศึกษาของหยวีจู่ทง	ราชวงศ์ซิง หยวีจู่ทง	ปวดบวม
17	บันทึกกรณีศึกษาแพทย์จีนผู้มีชื่อเสียง เล่มต่อ	ราชวงศ์หมิง เจียงก้วน ราชวงศ์ซิง เว่ยจื่อซิว	มะเร็งเต้านม
18	หนังสืออีชู่ไ่ว่วจุน	ราชวงศ์ซิง หลี่ตี้ว	ประจำเดือนมามาก
19	บันทึกรวมโรคทางนรีเวช	ราชวงศ์หมิง เซวจี	ภาวะขาดประจำเดือน
20	บันทึกกรณีศึกษาที่พบทางคลินิก	ราชวงศ์ซิง หวูอื่อ	ภาวะขาดประจำเดือน

จากการรวบรวมข้อมูลด้านการใช้จ่ายเงินในการรักษาอาการหรือโรคที่เกิดจากอารมณ์เศร้ากังวลทำลายปอด พบว่ายาจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงที่สุด ได้แก่ ยาที่ผ่านเส้นลมปราณม้าม รองลงมา ได้แก่ ยาที่ผ่านเส้นลมปราณปอด และเส้นลมปราณหัวใจ

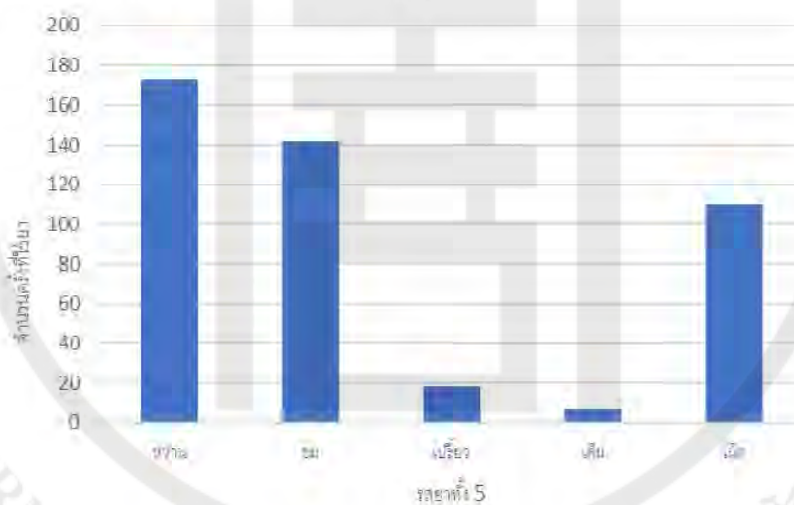
รูปที่ 1 ตัวยาทที่ผ่านเส้นลมปราณต่าง ๆ

เมื่อจำแนกยาตามฤทธิ์ร้อนเย็นทั้ง 4 พบว่า ยาที่นำมาใช้รักษามากที่สุด คือยาที่มีฤทธิ์อุ่น รองลงมาเป็นยาที่มีฤทธิ์เย็นมาก ส่วนยาฤทธิ์เผ็ดร้อน มีการนำมาใช้รักษาน้อยที่สุด

รูปที่ 2 ฤทธิ์ร้อนเย็นทั้ง 4 ของตัวยา

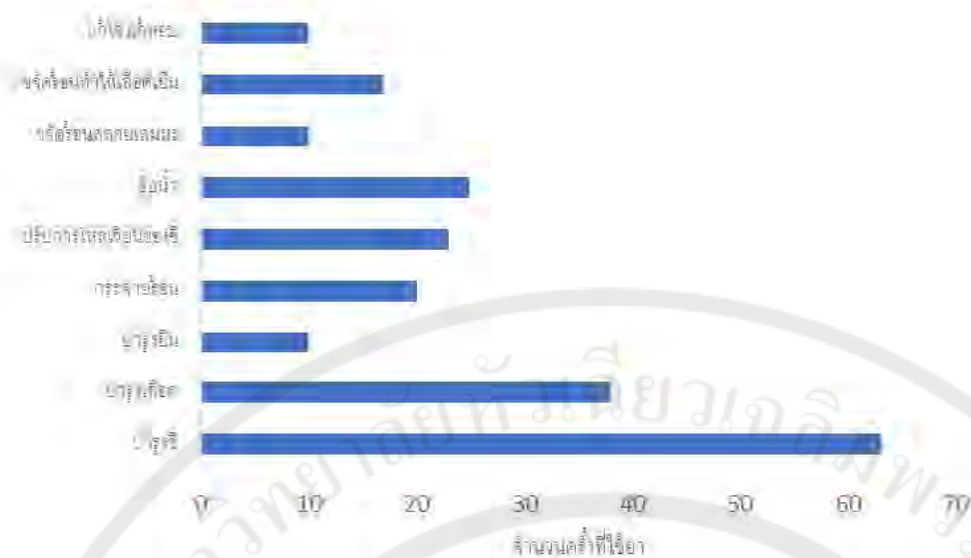
เมื่อจำแนกยาโดยใช้หลักการสยาทั้ง 5 พบว่า ยารสหวาน เป็นยาที่มีการนำมาใช้มากที่สุด รองลงมาได้แก่ยารสขม และรสเผ็ดตามลำดับ โดยยารสเค็ม มีการนำมาใช้น้อยที่สุด

รูปที่ 3 รสยาทั้ง 5 ของตัวยา

เมื่อจำแนกตามสรรพคุณยา พบว่า ยาที่นำมาใช้บ่อยที่สุด คือ ยาบำรุงชี รองลงมา ได้แก่ ยาบำรุงเลือด ยาขับน้ำ ยาปรับการไหลเวียนของชี และยากระจายลมร้อน ตามลำดับ

รูปที่ 4 สรรพคุณของตัวยา

ตัวยาที่นำมาใช้ในการรักษา พบว่า ยาตั้งกุกย ซึ่งเป็นยาบำรุงเลือด เป็นยาที่นิยมนำมาใช้บ่อยที่สุด รองลงมา ได้แก่ ยาหวงฉี่ โสมคน ที่มีฤทธิ์บำรุงชี และเป็ลือกส้ม โปรงสน ที่เป็นยาบำรุงม้าม สลายเสมหะขึ้น

ตารางที่ 2 ความถี่ของตัวยาที่ใช้ในการรักษา

ลำดับ	ยาจีน	ความถี่ในการใช้ (ร้อยละ)	ลำดับ	ยาจีน	ความถี่ในการใช้ (ร้อยละ)
1	ตั้งกุกย	13.16	10	เชิงหมา	5.26
2	หวงฉี่	13.16	11	เจ้อเสี๋ย	5.26
3	โสมคน	9.66	12	ชวนชวง	4.39
4	เป็ลือกส้ม	8.77	13	เจี๋ยเก็ง	4.39
5	โปรงสน	7.89	14	ม่ายตง	4.39
6	ไ้ยาหวงฉี่	7.02	15	หมู่ตันผี	4.39
7	สูตี	6.14	16	มู่เซียง	4.39
8	พุทราจีน	5.26	17	ชานเย่า	3.51
9	หวงฉิน	5.26			

อภิปรายและสรุปผล

1. การเลือกใ้ยาตามหลักการผ่านเส้นลมปราณของยา

จากข้อมูลที่ได้จะเห็นว่า ยาที่เลือกใ้ส่วนใหญ่เป็นยาที่ผ่านเส้นลมปราณม้าม เส้นลมปราณปอด เส้นลมปราณหัวใจ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการรักษาที่เน้นไปที่การทำงานของอวัยวะม้าม ปอด และหัวใจ (เลือด) แพทย์แผน

จีนเชื่อว่าปอดเปรียบเสมือนฟ้า มีหน้าที่หายใจเข้าออก รับเอาชี่บริสุทธิ์ (清气) เข้าสู่ร่างกาย ม้ามมีหน้าที่ลำเลียงสารจำเป็นที่ได้จากการรับประทานอาหารไปหล่อเลี้ยงร่างกาย เปรียบเสมือนดิน ฟ้าดินทำงานสัมพันธ์กัน จึงเกิดสรรพสิ่งจึงเจริญงอกงามตามธรรมชาติ อารมณ์เศร้ากังวลที่มาก หรือต่อเนื่องนานเกินไป จะทำให้ชี่ถูกทำลาย (悲则气消)(Sun Guangren,2005:225) ทำให้ปอดและม้ามชี่พร่อง เกิดความผิดปกติทั้งในด้านการเกิดชี่(ปอด) และการเกิดเลือด (ม้าม) ดังนั้นการรักษาจึงมุ่งใช้ยาที่รักษาอวัยวะม้ามและปอด อย่างชัดเจน

2.การเลือกใช้ยาตามหลักฤทธิ์ร้อนเย็นทั้ง 4

จากข้อมูลจะเห็นว่า ตามหลักฤทธิ์ร้อนเย็นทั้ง 4 การรักษาอาการหรือโรคที่เกิดจากความเศร้ากังวลทำลายปอด ส่วนใหญ่ใช้ยาที่มีฤทธิ์อุ่น รองลงมาจะใช้ยาที่มีฤทธิ์เย็นมาก จะเห็นได้ว่า การรักษาจะมุ่งเน้นการอุ่นบำรุง ร่วมกับการใช้ยาฤทธิ์เย็นมาก เนื่องจากการเกิดภาวะชี่ปอดพร่อง จะทำให้เกิดการปิดกั้นของชี่ ทำให้ชี่ไหลเวียนไม่สะดวก ชี่ติดขัดจะเกิดความร้อน จึงมีการใช้ยาที่มีฤทธิ์เย็น ระบายความร้อนที่เกิดขึ้นนี้ร่วมกับการใช้ยาบำรุง

3.การเลือกใช้ยาตามหลักรสยาทั้ง 5

จากข้อมูลเมื่อนำยามาจำแนกตามหลักรสยาทั้ง 5 พบว่า ยารสหวานมีการนำมาใช้มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ยาที่มีรสขม ซึ่งสัมพันธ์กับผลการจำแนกตามหลักฤทธิ์ร้อนเย็นทั้ง 4 ที่แสดงให้เห็นแล้วว่า จะใช้ยาบำรุงร่วมกับยา ระบายความร้อน ซึ่งยาบำรุงส่วนใหญ่มีฤทธิ์อุ่น รสหวาน ส่วนยาระบายความร้อนจะมีฤทธิ์เย็น รสขม

4.การเลือกตัวยาที่ใช้ในการรักษา

ตัวยาที่นำมาใช้บ่อยสามอันดับแรก ได้แก่ยาตั้งกู่ย หวงฉี โสมคน ซึ่งเป็นยาบำรุงเลือดและชี่ที่สำคัญและใช้บ่อย ในการรักษากลุ่มอาการที่มีชี่พร่อง เลือดพร่อง จะเห็นได้ว่า แพทย์จีนสมัยโบราณ ให้ความสำคัญต่อการบำรุงชี่ เลือด ซึ่งมีการใช้ร่วมกับยากกลุ่มเสริมม้าม สลายเสมหะ ปรับการไหลเวียนของลมปราณ และยาระบายความร้อนดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การรักษาที่ครอบคลุมและได้ผลการรักษาตามเป้าหมายมากที่สุด

สรุป

การรักษาอาการหรือโรค ที่เกิดจากความเศร้ากังวลทำลายปอด เป็นแนวคิดการรักษาโรคทางการแพทย์แผนจีน ที่มุ่งเน้นถึงสาเหตุทางอารมณ์ มากระทบร่างกาย จนทำให้เกิดโรค ลักษณะการเกิดโรคชนิดนี้ มีการจดบันทึกไว้ตั้งแต่ในสมัยโบราณ รวมถึงการใช้ยาในการรักษา งานวิจัยได้ทำการรวบรวม และสรุปแนวคิดและการใช้ยากับกรณีศึกษาที่มีการจดบันทึกไว้ในหนังสือและคัมภีร์โบราณทางการแพทย์แผน ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลพบว่า การรักษาอาการหรือโรคที่เกิดขึ้นจากอารมณ์เศร้ากังวลทำลายปอดนี้ มุ่งเน้นการบำรุงความพร่องให้กับอวัยวะปอดและม้าม โดยใช้ยาบำรุงชี่ เสริมม้าม บำรุงเลือด เป็นหลักร่วมกับใช้ยาระบายร้อน สลายเสมหะ อย่างไรก็ตาม การแพทย์แผนจีนยังคงให้ความสำคัญต่อการจำแนกโรคตามกลุ่มอาการ และหลักการการพัฒนาของโรค ซึ่งการเลือกใช้ยา จำเป็นต้องมีการปรับเพื่อนำไปใช้ เพื่อให้ผลการรักษาที่ดีที่สุด

เอกสารอ้างอิง

Hao Zhi. (2009). *จิตบำบัดแพทย์แผนจีน*.ปักกิ่ง: เหมินหมินเว่ยเซิง.

Sun Guangren. (2005). *พื้นฐานศาสตร์การแพทย์แผนจีน*.ปักกิ่ง: จงกั๋วจงอี่เย่า.